

Hauser Arnold indulása

A *Sozialgeschichte der Kunst und Literatur* (München, 1953), a *Philosophie der Kunstgeschichte* (München, 1958) és a *Der Manierismus* (München, 1964) után alkotta meg a németül író Hauser Arnold élete főművét, a *Soziologie der Kunst* (München, 1974). Ez utóbbit nem minden alap nélkül szokták Lukács György (ugyancsak németül írt) *Ontológiájához* hasonlítani. E több mint 800 oldalas könyvben summázza Hauser Arnold sok évtizedes művészetszociológiai vizsgálódásainak legfontosabb eredményeit. Megismételte előbbi művei egyetemes érvényűnek érzett alaptételeit, de ugyanakkor átértékelte, az újabb adatok és meglátások fényénél árnyaltabban határozott meg bizonyos kulcsfogalmakat. Ahol szükségét érezte, teljesen új szempontok szerint elemezte a társadalom s a különböző művészeti ágak fejlődésének kölcsönhatásait, összetett kapcsolatait. Külön kitér például nemcsak a tömegkommunikációs eszközök hatására, hanem mélyrehatóan taglalja valamennyi művészeti közvetítő tényező izlésformáló szerepét és jelentőségét. Terjedelmes fejezeteket szentel a pop-artnak és popzenének, foglalkozik az abszurd irányzatok jelentkezésével, az avantgarde törekvések újjáéledésével, a napjaink művészetét megrázkódóató válságtünetek okaival, a filmművészet és a televízió sajátos formanyelvével. Nyilatkozataiban régebbi műveit e „rendszeres művészetszociológia” tartó- és támpilléreinek nevezte, amelyek most szervesen beépültek ebbe a hatalmas konstrukcióba.

Egy rendkívül kalandos életút és meredeken ívelő tudóspálya záróköve a *Művészetszociológia*. A temesvári származású művészetszociológus küzdelmes sorának „lépcsőrendszerén” e csúcsról lépünk vissza a századfordulóig. Hauser Arnold 1892-ben született a temesvári Gyár városban. Ma is áll a Bega-híd szomszédságában az egykori Erfeld-ház, amelyben a Hauser család is lakott. Két fiú és egy lány született a kispénzű zsidó szőrmekereskedő családjában. Felnevelésük, tanítatásuk komoly gondot jelentett a nem garantált jövedelmű vándorkereskedő számára. Főiskolát csak az elsőszülött fiú, Hauser Arnold végzett. A későbbi művészetszociológus gyermek- és ifjúkorát szülőhelyén töltötte, amely épp abban az időben nőtt nagy, korszerű várossá. Hauser Arnold életének erről a periódusáról sok érdekes adatot, színes emléket közölt e sorok írójaival a vele egy házban született és nevelkedett Endre Károly. Serdülő éveikben jó barátok voltak, s Budapestre kerülve is egy ideig közösen béreltek szobát a Ráday utcában. Az elemi iskolát mindketten a Gyár városban végezték, ahonnan Hauser Arnold az országrész legmagasabb tanintézetébe, az — akkor — alig negyedszázada alakult temesvári főreáliskolába került. Az intézmény történetéről — *A főreáliskolától a Lenau Líceumig* című vallomásában — meleg hangon számolt be az egyik vendiák, Reiter Róbert (Franz Liebhart) nemrégiben megjelent *Banater Mosaik* (Bukarest, 1976) című könyvében. Széles látókörű, általában modern gondolkodású, szakmailag jól felkészült tanárok tanítottak a régi színház helyén felépített iskolában. Egyáltalán nem véletlen, hogy olyan sok kiváló embert — írókat, művészt, tudóst, kutatót stb. — adott ez az alkotási intézmény a román, a magyar, a német és a szerb kultúrának. Falai közt kezdte megalapozni műveltségét Hauser Arnold is.

Alighanem jelentős szerepe volt e mintaintézetnek a későbbi tudós művészek iránti érdeklődésének felébresztésében. A döntő szellemi hatások tehát már itt, Temesvárott érhetők, itt került a magyar kultúra vonzáskörébe, s nem a budapesti egyetemen, mint maga is vallja egy beszélgetésben. (Vö. *Im Gespräch mit Georg Lukács*. München, 1978. 29.) Dr. Laky Mátyás jónévvű helytörténész volt az intézet igazgatója, amikor 1902 őszén a tízesztendős Hauser Arnold átlépte az iskola küszöbét. A negyvenhét tanuló magában foglaló első reálisiskolai osztályt a földrajzot és „rajzoló geometriát” tanító Vargha György gondjaira bízta. Holzmann József — aki épp ebben az esztendőben emlékezett meg egy, az iskola értesítőjében közölt hosszabb tanulmánnyal az iskola elhunyt rajztanáráról, Wälder Jánosról, aki festőművészként is jelentőset alkotott — lett az elsők német- és magyar-tanára. Wälder-festmények díszítették a főreáliskolának a város közmuvelődési életében is fontos szerepet betöltő dísztermét. Perényi Adolf és Farkas János tanárok ebben az időben indították művészettörténeti előadássorozatukat, amelynek keretében képzőművészeti szakmunkák illusztrációs anyagát s kétszáz diapozitív képet felhasználva ismertették az építészet, a festészet és a szobrászat egyetemes fejlőd-

dését. A nagy kiállításokat a főreáliskola dísztermében rendezték, s ott tartotta felolvasó üléseit a város irodalmi egyesülete, az 1903-ban megalakult Arany János Társaság, melynek az iskola tanárai közül is többen tagjai voltak. Jól működő önképzőkörre volt az iskolának, amely épp Hauser Arnold belépése idején ünnepelte fennállásának negyedszázados jubileumát. A második Hauser Arnold is ott lehetett 1903-ban azon a Rákóczi-ünnepélyen, amelyen az ünnepi beszédet az iskola frissen kinevezett magyartanára, Kunfi Zsigmond tartotta. Nemsokára Kunfi lett az ifjúsági könyvtár öre, majd a Petőfi Önképzőkör irányítója is. „Kunfi előtt az állami főreáliskola könyvtára inkább az irodalmi program kiegészítését jelentette, az új és akkor eseményt jelentő irodalmi műveket Kunfi rendelte meg, és tette rá figyelmessé a tanulóifjúságot — méltatta évtizedek múltán Kunfi Zsigmond tanári működését a *Temesvári Hírlap*. — Az ország egyetlen iskolájában se olvastak annyit s annyi jó könyvet. Kunfi nemcsak a modern magyar, de az újkori idegen irodalommal is megismertette tanítványait, akik előtt egészen új látókört tárt fel. Ámbár mindössze csak három évig tanított Temesvárott, pedagógiai működése mégis mélyreható volt. Kunfi ugyanis modern tanár volt a szó legnemesebb értelmében. [...] Nem is annyira tanár volt, mint inkább barát, telve jóakarattal, elnézéssel, méltánnyal. Órai inkább hasonlítottak egyetemi oktatáshoz, mint középiskolaihoz, mert Kunfi nem csupán a lecke szűkeket megmagyarázására szorítkozott, hanem feltárta a kapcsolatokat, életet adott a szürke anyagnak. Kunfi tanítványai mindig örömprepsve várták, mert mindig szellemi felfrissülést jelentett számukra.“ (*Kunfi Zsigmond dr. Temesváron*. Temesvári Hírlap, 1929. november 20.) Hauser Arnold is Kunfi lelkes hívei közé tartozott. A Tanácsköztársaság idején előadóként épp az egykori tanára által vezetett Közoktatásügyi Népbizottságon dolgozott, ahol a művészeti oktatás kérdéseivel foglalkozott.

Kunfi Zsigmond különben oktatási és nevelési programját a temesvári főreáliskola értesítőjében közölte *Prolegomenák a tanári hivatásról* című tanulmányában tetelesen is megfogalmazta. A felkészültebb tanulni vágyó diákok a *Temesvári Hírlap*, a *Huszadik Század*, a *Pester Lloyd*, az *Irodalomtudományi Közlemények* hasábjain megjelenő Kunfi-írásokat is elolvasták. Kunfi temesvári tartózkodása idején fordította le Marxnak *A politikai gazdaságtan bírálatához*, valamint *Forradalom és ellenforradalom Németországban* című művét, míg a *Huszadik Században* *Eötvös Károly és a magyar műveltség* címmel közölt nagyobb értekezést. A temesvári „Szabad Lyczeum“-ban először Jókai Mórról beszélt, majd *Makszim Gorkij és az orosz forradalom* címmel tartott előadást. A munkáselemlőadások keretében *Bevezetés a társadalomtudományokba* címmel értekezett. Előadásaira eljártak a diákok is, akik közül a bátrabbak azokra a munkágyűlésekre is elmerészkedtek, amelyeken Kunfi Zsigmond szószokott. A szocialistaként ismert Kunfi Zsigmondot végül is eltanácsolták az iskolából.

Vargha György után egy ideig a már említett Holzmann József volt Hauser Arnoldék osztályfőnöke, aki Sztancsa Györggyel főléve tanította a magyart és a németet. Történelmet az alapvető helytörténeti munkákat köztől Berkeszi István tanított, míg a „rajzoló geometriát“ a Bolyai János temesvári elismertetéséért oly sokat tevő Privodszky, akinek *Az abszolút geometria elemei* című tanulmánya 1905-ben látott napvilágot.

Hauser kezdetől fogva a jó tanulók sorába tartozott, de az úgynevezett kis-érettségig az eminensek közé emelkedett. Ötödikes korában szerepelt először felolvasással a Petőfi Önképzőkörben, ahol a valószínűségi számításról írt dolgozatáért dicséretben részesítették.

Újabb érdekes sorozat indult az 1907-es esztendőben a szabadlíceumi előadások keretében, amelyre a művészetekhez vonzó Hauser Arnold osztálytársával, a későbbi jeles festő- és építőművész Krausz Alberttel együtt valószínűleg maga is eljárt. Kiváló fővárosi és temesvári szakemberek beszéltek a legváltozatosabb művészeti problémákról. Feszty Árpád *A festőművészet és annak változásai*, Nyári Sándor *A preraffaelitákról és a cinquantáról*, dr. Beyer Jenő *A régi és új Egyiptomról*, Ozorai Lajos *Az ember rendeltetésének gondolata a világirodalom legkiválóbb drámai költeményeiben* címmel tartott többek között előadást, a főreáliskola új magyartanára, Schill Fülöp pedig Heine költészetéről beszélt. Schill Fülöpről keveset tudunk. Nem volt sem az Arany János Társaság, sem más kulturális egyesület tagja. Csak az iskolai értesítők gyűjteményéből sejtethetjük, hogy az új elvek szerint tanító, modern gondolkodású nevelők közé tartozott. A hatodikosoknak az 1907—1908-as tanévben például ilyen írásbeli dolgozatokat adott: *A művészetek szerepe az emberi életben*, *A költői eszményítés elvei*, *Antigoné jelleme*. *A Két szomszédvár falakjainak jellemzése* stb. Távolról sem szeretném eltúlozni Kunfi Zsigmond és Schill Fülöp szerepét Hauser Arnold fejlődésében,

mégis úgy tűnik, hogy ők izlettették meg először a későbbi művészetszociológussal a műalkotások elmélyült összehasonlító elemzésének szépségét. Hathatott Hauserre a művészetek és az urbanisztika kérdéseivel behatóan foglalkozó franciatanár, Déznai Viktor is.

Felsőként Hauser Arnold az iskola önképzőköreinek legaktívabb tagja volt. A naturalista regényről értekezett hetedikes korában, s a fauna és a flóra harmóniájáról, valamint a *Zalán futása* nyelvezetéről írt dolgozatával díjat nyert. Nyolcadikos diákként Mikszáth regényírói munkásságáról írt dolgozatot, s Ady Endre akkor megjelent új verseskötetét recenzeálta. Minden bizonyos iskolai ünnepélyen Hauser Arnold szavalt először a Bega-parti városban Ady-verset: 1909. december 17-én mondta el a főreáliskola dísztermében Ady *Harcos Gyulai Pál* című költeményét, mely azt a „Vitéz kis úr, Gyulai Pál úr”-t idézi, akit „Kis Erdélyország, kis sorsunk vidéke, Küldte ide, hogy háborogjon”. Hauser Arnold színésznek készült, s így a középiskola utolsó két esztendejében sokat szerepelt és szavalt. 1909-ben és 1910-ben ő tartotta a szokásos március 15-i ünnepi beszédet, s szavallataival, fellépéseivel egyik önképzőköri díjat nyerte a másik után. Előadta többek között Petőfitől *Az apostol* második részét, a Hamlet-monológot, Biberach szövegét a *Bánk bán* második felvonásából, valamint Shakespeare *Julius Caesar* című drámájából Antonius beszédét. Nyolcadikos korában a „vizszavaltat kategóriában” Arany Pázmán *lovag* című költeményének előadásával szerzett elsőséget. Az 1910. február 26-án megtartott Mikszáth-emlékünnepelezen az író egyik elbeszélését adta elő. Az Adyék elindította irodalmi mozgalmak elkötelezettjeként Schill Fülöp — akárcsak korábban Kunfi Zsigmond — az új irodalom lelkes propagálóiává tette diákjait is. Sokat elárul a nyolcadikban adott dolgozat címe: *A magyar irodalom megújulását megindító költői irányok összefoglaló jellemzése*.

Hauser Arnold 1910-ben érettségizett — jeles eredménnyel. Szavallataiért harminckét koronát kapott, míg az Iskolatársak Egyesületének Perényi-alapítványából harminc koronát utaltak ki számára. Ezzel az anyagi támogatással s az iskolában kapott gazdag szellemi batyuvall ment fel 1910 őszén Budapestre, ahol már régóta dédelgetett tervét valóra váltva, beiratkozott a Színművészeti Akadémiára. Színészjelöltként több Shakespeare-darab előadásán statisztált a budapesti Nemzeti Színház színpadán. Időközben látogatta az egyetem bölcsészeti karának előadásait is, hogy aztán színészi ambícióinak végképp hátat fordítva beiratkozozzon német—francia szakra.

Egyetemi hallgatóként 1911-ben elvállalta a Pogány Mihály szerkesztésében megjelenő, a polgári radikalizmus eszméit propagáló, a művészetek és az irodalom haladó törekvései mellett határozottan síkraszálló *Temesvári Hírlap* tudósítását. 1911 és 1913 között közel száz cikke — színházi és képzőművészeti kritikák, hangverseny tudósítások, irodalmi tanulmányok, könyvbírálatok, színes jegyzetek, interjúk és riportok — jelent meg a tekintélyes temesvári újság hasábjain. Fontos dokumentumai ezek az írások a művészetszociológia egyik klasszikusa indulásának, pályakezdesének. Meggyőzően jelzik közöttük Hauser szellemi érdeklődésének, művészeti orientációjának korán megmutatkozó többirányúságát, szintézist kereső hajlamát. A társadalmi élet és a különböző művészeti ágak jelenségeit összefüggéseikben vizsgálta. Írásai közül nem egy messze túlna a tudósítás, a beszámoló, a leíró kritika szokványos keretein. Filozófiai megalapozottságú, komolyan dokumentált, nemegyszer eredeti észrevételeket érvényesítő esztétikai értekezéseket, kistanulmányokat írt például Max Reinhardt színházáról, Beethoven IX. szimfóniájáról, Rippl-Rónai József, Feszty Árpád, Fényes Adolf és Kernstok Károly festészetéről, valamint Babits Mihály költészetéről. Ragyogó esszéikben mutatott rá a drámaírásban a hagyományostól elütő, egyéni utakon járó George Bernard Shaw és August Strindberg munkásságának drámatörténeti jelentőségére. Kíméletlenül bírálta ezzel szemben a századforduló divatos francia színműveit, szírupos vigjátékait. A naturalizmusnak, a dagályos szimbolizmusnak és az érzelgőségre hajló impresszionizmusnak egyformán ádáz ellensége volt; az objektivitást s a stilizáltságot tekintette minden újra törekvő művész elsőrendű feladatának.

Hauser Arnold cikkeiben érdekes módon summáznak az Ady-nemzedéktől immár többé-kevésbé elszakadó fiatalok társadalmi nézetei, művészeti és esztétikai eszményei és célkitűzései. Babits verseskötetét méltatva fogalmazta meg Hauser Arnold generációja, a *Nyugattól* elforduló új raj programját: „...ma ismét elkiáltjuk jogos követelésünket: lényegét és értéket akarunk [...] a művész személye mellékes, a műve a fontos [...] ma ismét a dolgok végére járó művészetet akarunk, melyben ne az eszköz legyen a cél, és ezen új művészet kialakulásának legörvendetesebb jeleit láthatjuk mindenfelé. Piktúrában talán a leghatározottabb programmal, ha nem is teljes eredménnyel Kernstok és fiatal gárdája, a Nyolcak, kritikánkban Lukács György, líránkban pedig mindenesetre Babits Mihály kép-

viseli a szubjektivizmus anarchiájának reakcióját.“ Akárcsak szellemi mestere, Lukács György, Hauser is Babits és Balázs Béla költészetére esküszik, az általuk választott utat tartja egyedül járhatónak. A *Nyugat* első nemzedéke — mindennek előtt Ady és Móricz — alkotásaival szemben bizonyos fenntartásokkal viseltetett. Valahányszor csak módja nyílt rá, hangsúlyozta a továbblépés szükségességét. Lelkesen köszöntötte épp ezért a Fülep Lajos és Lukács György szerkesztésében megjelent *A Szellem* című folyóirat első számát, s az sem véletlen, hogy első nagyobb terjedelmű filozófiai-esztétikai tanulmányát az Alexander Bernát irányította *Athenaeum* hasábjain közölte.

Vázlatosságában is átfogónak és hitelesnek mondható az a kép, amelyet Hauser Arnold fiatalkori cikkei a tízes évek elejének társadalmi és kulturális életéről nyújtanak. Éles szemű s bátor szavú kritikusként számolt be a főváros — és esetenként Temesvár — színházi újdonságairól, képzőművészeti kiállításairól, hangversenyeiről és más művelődési eseményeiről. Tudósítást küldött egy alkalommal a budapesti egyetemen tanuló román nemzetiségű diákok Petru Maior Körének egyik tisztújító üléséről is. Jegyzetek sorában fejtette ki véleményét Temesvár urbanisztikai fejlődéséről, a parkváros utcáinak és sétaterének felemás állapotáról, más alkalommal pedig szabályos riportot írt a temesvári gyermekmenhelyen tett látogatásáról. Értékes helytörténeti és kultúrhistoriái adalékokat találhatunk a Temesvárról Budapestre került művészekkel készített Hauser-interjúkban: többek között Barthos Gyulával, Környei Bélával, Rózsa S. Lajossal, Haraszty Micivel és Grosskopf Márkkal beszélgetett el „a temesvári közönségről“ és „a művészi karrier“ törvényeiről.

Kétévi szorgalmas munka után 1913 tavaszán Hauser Arnold felhagyott az „újságíróssággal“. Objektív okok is közrejátszhattak döntésében. Timár Árpád úgy véli, hogy Hausert „egyetemi tanulmányai előrehaladtával egyre inkább a filozófia és az esztétika kérdései foglalkoztatták, s ez feltehetően nem volt többé összeegyeztethető az újságírási napi követelményeivel“. (*Hauser Arnold pályakezdése. Ars Hungarica, 1974. 1:191–204.*) Hausert egyetemi évfolyamtársa, Mannheim Károly is lebeszélte az újságírásról, a főlaprózódásról, s így amikor a *Temesvári Hírlap* vezetőivel is összekülönbözött, már nem szegődött el más laphoz. Diplomája megszerzése után tanárként helyezkedett el Budapesten, s gazdagabb családok gyerekeit korrepetálta. Színészi stúdiómainak az első világháború kitérője után vette hasznát: annyira hitelesen játszott el egy epilepsziás rohamot a sorozóbizottság előtt, hogy a szigorúágukról ismert katonaoorvosok felmentették a katonai szolgálat alól. 1915-ben belépett a Filozófiai Társaságba, majd a következő évben csatlakozott a Balázs Béla és Lukács György köré tömörült Vasárnapi Körhöz. „A Vasárnapi Kör — vallotta egyik nyilatkozatában — voltaképpen barátok kötetlen együttléte volt. Mindenféle szervezeti forma nélküli összejövetelek sorozata. Balázs Béla budai lakásán jöttünk össze vasárnap délutánonként, s összejöveteleinknek nem volt előre meghatározott tárgya, előadója. Valaki beszélni kezdett egy témáról, mások hozzáfűzték megjegyzéseiket, véleményüket, s a vita sokszor az éjszaka végéig tartott. [...] Ezek a délutánok, esték voltak mindmáig életem legnagyobb élményei, eseményei. Mert rendkívüli emberek jöttek ott össze. A házigazdán, Balázs Bélán kívül Bartók Béla és Kodály Zoltán, Antal Frigyes, Fogarasi Béla, Szabó Ervin [...] és mindenekelőtt Lukács György. [...] Ó volt a legzseniálisabb, legjelentősebb ember, akivel a jórsor megengedte, hogy kapcsolatba kerüljek életem során. Etikai erejével, igényességével, elvi elkötelezettségével közvetlenül hatott oly mértékben, hogy a vele való találkozás elhatározás jelentőségűvé vált egész életemre.“ (Halász Zoltán: *Hauser Arnold műhelyében. Valóság, 1975. 3:58.*) A tízes évek közepén a fiatal Lukács, valamint a Vasárnapi Kör filozófus tagjainak szabad eszmecseréi Nietzsche, majd Kant vonzáskörébe vezették az eljövendő művészetszociológust. A Lukács és Fülep köré tömörülő fiatal gondolkodók szervezték meg 1917-ben a Szellemi Tudományok Szabad Iskoláját, amelynek népszerű előadássorozata keretében Hauser Arnold *A Kant utáni esztétika problémáiról* értekezett több ízben is. Kant, Friedler és Lukács esztétikáját hasonlította össze első nagyobb méretű tanulmányában, a Zalai Béla emlékének ajánlott *Az esztétikai rendszerezés problémája* című disszertációjában, amely 1918-ban jelent meg az *Athenaeumban*. A fiatal Hauser, miként kortársainak jelentős hányada, meggyőződéses kantianus volt, s formálódó esztétikusként tanulmányozta Kantot és a Kant utáni klasszikus német gondolkodókat. Jóllehet már az első világháború végén megismerkedett Marx egyes műveivel, csak a húszas években, immár az emigrációban — történeti és gazdaságtörténeti tanulmányainak következményeként — vett új irányt szellemi fejlődése. „Felismertem a történelmi materializmus alapvető szerepét minden történelmi kutatásban — írta a hatvanas évek közepén Dévényi Ivánnak —, és tudatára ébredtem annak, hogy

művészettörténetet is csak társadalmi alapon érdemes írni." (Hauser Arnold 75 éves. Művészet, 1967. 6:12.)

A Tanácsköztársaság idején betöltött aktív politikai funkciói miatt a proletárforradalom bukása után Hauser Arnold is emigrációba kényszerült. Olaszországban, Németországban tanult, majd Bécsben telepedett le, onnan Hitler bevonulásakor Londonba költözött. Több évtizedes tanulás, készülődés, fáradhatatlan gyűjtőmunka után ott hozta tető alá négy jelentős kötetben művészetszociológusi életművét, hathatósan hozzájárulva egy új tudomány alapjainak lerakásához. „A szociológiának nincs kezében a bölcsék köve — jelentette ki többek között *Philosophie der Kunstgeschichte* című könyvében. — Nem tesz csodákat, nem old meg minden problémát. De több annál, hogy csak a számos tudományág egyike lenne: központi tudomány, olyan, mint a teológia volt a középkorban, a filozófia a XVII. és a közigazdaságtan a XVIII. században: a kor egész világnézete belőle merít iránymutatást. Ha hitet teszünk mellette, az előítéletek ellen vívott harc mellett teszünk hitet. Az az eszme, amelynek kulcshelyzetét köszöni, a gondolkodás ideologikus voltának fel-fedezésén alapul, ez utóbbi pedig az utolsó száz évben a legváltozatosabb formákban nyert kifejezést: az önáltatás Nietzschehez és Freudhoz fűződő leleplezésében csakúgy, mint a történelmi materializmusban is.“ Ha nem is jutott el mindig a végső következtetések levonásához, a jelzett két véglet közötti utat Hauser Arnold alapos kitérőkkel, ismételt nekifutások és nagy áldozatok árán ugyan, de bejárta. Első, nyomtatásban megjelent írásában, a *Temesvári Hírlap* hasábjain közölt — Beethoven IX. szimfóniájáról szóló — esszéjében Nietzsche-t idézte, rá hivatkozott, hogy aztán hat évtizeddel később a marxizmust mint módszert elfogadva alkossa meg főművét, a *Soziologie der Kunstot*. A pályáiv, amelynek egyik végén az ígéretes indulás zsengei, a másikon a művészetszociológia történetét s jelenkori problémáit összegező alapvető opus áll, elgondolkoztató és lenyűgöző.

PETHŐ LÁSZLÓ

LETÖRÖLTEM

Letöröltem egy könyvről
a port — ez is munka
ülepemhez töröltem —
szédeleghet sorok között
a magyarázat — akárha szentek
fecsegése a bibliában —
és mennem kell tovább
mintha erdőszélen — ösvényt
taposva a koponyákon —
ugye-ugye megbocsáttok
ha néha keményebben léptem
csak ti ne hagyjatok
magamra: mély felett
múlt és jövő között
ingázók — az elmúlásban
is együtt maradók
mert letöröltem egy
könyvről a port — ez is
munka — ülepemhez töröltem.

VERSEIMBEN, ÉNEKEMMEL

Vörös labdák úsztak a folyón
vitték hozzád lélegzetem —
s nem tudnám megmondani
mostan hogy eljutnak-e
a homályban ázó tengerekhez.

Virágözönben vittelek oda
hol a kaktuszok mindig
elszáradnak s arra kértem
a folyót: velem már az
elmúlásban is megmaradj.

Sötétben élek benned tovább
s a kigyómarta útról le ne
térj — hordozzad terhed míg
verseimben énekemmel a
vörös labda visszatér.